

Vzdělávací obor: **Tělesná výchova**
Očekávaný výsledek učení: CZB-TEV-002-ZV9-007

Dodržuje základní pravidla her a soutěží, označí přestupky proti herním či soutěžním pravidlům a vysvětlí, v čem došlo k jejich porušení.

Popis úrovně Splněno

- Dodržuje pravidla her a soutěží a chová se v duchu fair play.
- Uvede a vysvětlí, k jakému porušení pravidel došlo.
- Sleduje hru či soutěž a upozorňuje na porušení pravidel.

Rozhodčí basketbalu

Autor materiálu: PhDr. Jakub Forýtek

Anotace

Žáci **aktivně dodržují základní pravidla basketbalu** při hře. **Rozpoznají přestupky proti herním pravidlům, správně je označí písknutím či gestem a srozumitelně vysvětlí**, v čem došlo k jejich porušení z pozice rozhodčího. Tato aktivita posílí jejich **smysl pro fair play, objektivitu a schopnost řešit konflikty spravedlivě**.

Předpokladem je, že žáci mají osvojené alespoň základní herní dovednosti a vyzkoušeli si již basketbalovou hru, kdy utkání řídil učitel jako rozhodčí.

Zadání pro žáky

Dnes si zahrajeme basketbal trochu jinak! Nebudeme jen hrát – vaším úkolem bude dodržovat pravidla sami, ale také **poznat, když se nějaké pravidlo poruší**, a hlavně – **umět písknout a vysvětlit, proč to byl faul!** Bude to jako mít hru pod lupou a zajistit, aby bylo všechno fér a podle pravidel.

Co musíte splnit:

1. „**Pravidla pod lupou**“ (úvod a opakování):
 - Společně si zopakujeme **základní basketbalová pravidla**, která se nejčastěji porušují a faulují:
 - **Kroky:** Kdy děláš kroky?
 - **Přerušovaný driblink:** Kdy je to přerušovaný driblink?
 - **Faul (nedovolený kontakt):** Co je dovolený a co nedovolený kontakt s protihráčem (např. držení, strkání, bránění pohybu)?
 - **Hra nohou:** Kdy je to porušení?

- Učitel vám ukáže **příklady porušení pravidel a faulů** a vysvětlí, proč to je porušení.
 - Ukážeme si také **základní rozhodcovská gesta a jak pískat**.
2. „**Stop-faul hra**“ (praktická část ve skupinách s rolí hráče):
- Rozdělte se do malých skupin (např. dva týmy po 3–4 hráčích na menším hřišti nebo s jedním košem).
 - Budete hrát basketbal, ale s jedním důležitým pravidlem: **Pokud uvidíte faul nebo porušení pravidla, ihned zakřičte „STOP FAUL!“ a zastavte hru.**
 - **Ten, kdo porušení označil, musí:**
 - Ukázat, kde došlo k porušení.
 - **Vysvětlit, jaké pravidlo bylo porušeno a proč.** (Např. „Kroky, protože jsi udělal tři kroky s míčem v ruce!“)
 - Navrhnout, jak by hra pokračovala (např. vhazování ze strany, trestné hody, rozehrání zpod koše).
 - Učitel bude situaci kontrolovat a případně pomáhat s vysvětlením.
 - Po vysvětlení se hra znovu rozjede.
3. „**Já jsem rozhodčí!**“ (praktická část s rolí rozhodčího):
- Teď se z vás stanou **skuteční rozhodčí!** Třidu rozdělíme na hrající mužstva (podle počtu žáků ve třídě). Hru budou řídit dva rozhodčí. Role rozhodčího se budou střídat po každé hře (nebo po určitém čase).
 - **Povinnosti rozhodčího:**
 - **Když uvidíte porušení pravidel nebo faul, rozhodčí pískne (případně ukáže gesto) a hlasitě vysvětlí, co se stalo a proč.**
 - Hrající týmy se snaží hrát podle pravidel.
 - Učitel bude dohlížet na rozhodčí, radit jim a pomáhat se složitými situacemi.
4. „**Rozhodcovský kvíz a olympijská reflexe**“ (závěrečná reflexe):
- Po hře si sedneme a popovídáme si o tom, co jsme se dnes naučili.
 - Učitel vám předvede situaci ze hry (případně ukáže obrázky nebo krátká videa). Vaším úkolem bude **označit porušení pravidel nebo faul (případně ukázat gesto) a vysvětlit ho**, jako byste byli rozhodčí.
 - Co bylo nejtěžší na roli rozhodčího? Jak se cítíte v roli rozhodčího?
 - Proč je důležité, aby všichni znali pravidla a dodržovali je?
 - Jak se cítíte, když jste spravedliví rozhodčí? Jak to souvisí s fair play a respektem?

Vazba na klíčové kompetence

Název KK Složka KK Kód OVU	Znění OVU	Vzdělávací strategie
KK k občanství a udržitelnosti Odpovědné rozhodování a jednání KOB-ODP-000-ZV9-001	<i>Přebírá odpovědnost za věci okolo sebe a za možné dopady svých rozhodnutí vůči ostatním a okolí.</i>	- vytvářím prostor a bezpečné prostředí pro vytváření a vyjadřování vlastního názoru žáků, sám uplatňuji respektující přístup a vedu k němu důsledně žáky, nekritizuji žáka za názor - umožňuji žákovi převzít odpovědnost za uskutečnění přiměřeného úkolu, který si sám zvolí nebo s nímž se vnitřně ztotožní – nezaměřuji prostě vykonání zadaného úkolu či příkazu se skutečným převzetím odpovědnosti - stavím žáky před situace vyžadující přijetí jejich vlastního rozhodnutí (např. při řešení praktického úkolu), nezaměřuji uskutečnění něčeho na příkaz za rozhodnutí, které žák svobodně a odpovědně zvolil
KK k učení Umění se učit KKU-USU-000-ZV9-001	<i>Řídí vlastní procesy učení.</i>	- jsem důsledný ve vyžadování domluvených pravidel - plánuji sekvence navazujících vyučovacích hodin směřujících k dlouhodobým cílům - před započatím práce mapuji se žáky osvojení prozatímních postupů práce, učení

Metodický komentář pro učitele

- **Příprava prostoru a pomůcek:** Připravte basketbalové hřiště, koše, dostatek míčů. **Několik píšťalek** pro rozhodčí (žáci si mohou donést vlastní).
- **Znalost pravidel učitelem:** Učitel musí mít **dobrou znalost základních basketbalových pravidel** a být schopen je jasně vysvětlit a demonstrovat, včetně **základních rozhodcovských gest**. Zaměřte se na ta pravidla, která jsou pro danou věkovou skupinu relevantní a častá.
- **Vizuální podpora:** Na začátku hodiny můžete použít **obrázky nebo krátká, jednoduchá videa s ukázkami typických porušení/faulů a správných gest rozhodčích**, která pomohou žákům pravidla lépe pochopit.
- **Nácvik „Stop-faul“:** Před samotnou hrou si několik situací nacvičte. Učitel může na začátku simulovat porušení/fauly a nechat žáky reagovat, aby si zvykli na postup.
- **Role učitele v části „Já jsem rozhodčí!“:**
 - **Dohled a podpora:** Nechte žáky, ať se snaží rozhodovat sami. Učitel je zde jako **hlavní mentor a supervizor**. Vstupujte do hry, jen když je potřeba upřesnit pravidlo, pomoci s gestem nebo řešit vážný konflikt.
 - **Objektivita a spravedlnost:** Důrazně trvejte na **objektivním a spravedlivém rozhodování**. V případě sporných situací nechte rozhodčí nejprve argumentovat a hledat řešení na základě pravidel.
 - **Konstruktivní zpětná vazba:** Po každém „rozhodcovském kole“ dejte rozhodčím zpětnou vazbu. Pochvalte správná rozhodnutí a jasná vysvětlení, nabídněte pomoc s těmi, která byla obtížná.

- **Řešení konfliktů:** Pokud dojde k hádce o porušení pravidla/faul, nechte žáky, ať si to nejprve zkusí vysvětlit mezi sebou s odkazem na pravidla. Pouze pokud se neshodnou, zasáhněte. To posiluje jejich schopnost řešit konflikty.
- **Závěrečný kvíz:** „Basketbalový kvíz“ je skvělý způsob, jak ověřit pochopení pravidel. Můžete použít připravené scénáře na kartičkách nebo promítat krátká videa (bez zvuku, s otázkou „Co se stalo?“).

Popis ověřování

Ověřování probíhá především **pozorováním učitele** během obou praktických fází a **hodnocením v závěrečném „Basketbalovém kvízu“**.

1. Pozorování během „Stop-faul hry“ (hráči jako detektivové):

- **Dodržování pravidel:** Dodržují žáci sami základní pravidla basketbalu?
- **Rozpoznání přestupku:** Dokážou žáci aktivně a správně označit faul nebo porušení pravidla?
- **Srozumitelné vysvětlení:** Jsou žáci schopni jasně a srozumitelně vysvětlit, v čem došlo k porušení pravidla a proč?
- **Fair play přístup:** Přistupují žáci k označování faulů objektivně, nebo jen ve svůj prospěch? Jsou schopni přijmout, že udělali faul, když ho označí soupeř?

2. Pozorování během „Já jsem rozhodčí!“ (žáci v roli rozhodčích):

- **Správné použití píšťalky a gest:** Používají rozhodčí píšťalku a správná gesta pro dané porušení/faul?
- **Jasně a stručné vysvětlení:** Vysvětlí rozhodčí srozumitelně a bez zbytečných prodlev, v čem došlo k porušení a jaký je trest?
- **Objektivita rozhodování:** Snaží se rozhodovat spravedlivě, bez ohledu na to, kdo fauloval (spoluhráč vs. soupeř)?
- **Zvládání tlaku:** Jak rozhodčí zvládají tlak z hrajících týmů? Drží se svého rozhodnutí založeného na pravidlech?
- **Spolupráce rozhodčích:** Pomáhají si rozhodčí?

3. Hodnocení během „Rozhodcovského kvízu a olympijské reflexe“:

- **Správné označení a vysvětlení:** Rozpoznají žáci porušení/fauly z ukázky (případně obrázku/video) a dokážou je správně vysvětlit s odkazem na pravidlo?
- **Úroveň pochopení:** Je patrné, že žáci pravidlům rozumí a dokážou je aplikovat, nikoli jen memorovat?
- **Reflexe role rozhodčího:** Jsou schopni popsat, co bylo na roli rozhodčího náročné a co jim to dalo?
- **Propojování s fair play:** Chápou souvislost mezi dodržováním pravidel, spravedlivým rozhodováním a olympijskými myšlenkami?

Učitel by měl hodnotit nejen **znalost pravidel**, ale především **schopnost je uplatnit v dynamické hře z pozice hráče i rozhodčího, objektivitu, schopnost vysvětlit jejich porušení a smysl pro fair play a spravedlnost**.